

SERIA

MARIO
VARGAS
LLOSA

MARIO
VARGAS
LLOSA

ARME ȘI UTOPII
VIZIUNI DESPRE AMERICA LATINĂ

Traducere din spaniolă și note de
MARIN MĂLAICU-HONDRARI

Prefață de
CARLOS GRANÉS

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Georgeta-Anca Ionescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Andreea Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la EuroBusinessTipar

Mario Vargas Llosa
Sables y utopías. Visiones de América Latina
© Mario Vargas Llosa, 2009

© HUMANITAS, 2013, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Vargas Llosa, Mario

Arme și utopii: viziuni despre America Latină / Mario Vargas Llosa:
trad. și note: Marin Mălaicu-Hondrari; pref.: Carlos Granés. –
București: Humanitas, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-973-50-4146-5

I. Mălaicu-Hondrari, Marin (trad.)

II. Granés, Carlos (pref.)

94(8)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Capitolul 1
CIUMA TOTALITARISMULUI

Țara cu o mie de fețe

Orașul unde m-am născut, Arequipa, în sudul statului Peru, pe o vale din Anzi, e faimos pentru spiritul său clerical și fără astâmpăr, pentru juriștii și pentru vulcanii săi, pentru cerul său senin, pentru delicioșii săi creveți și pentru regionalismul său. De asemenea, pentru „nevada”, o formă de nevroză trecătoare care-i chinuie pe locuitorii orașului. Dintr-odată, cel mai pașnic locuitor din Arequipa nu mai dă binețe, stă încrunțat toată ziua, face și spune cele mai neașteptate nechibzuințe și, pentru o simplă divergență de opinii, e gata să-și sfâșie cel mai bun prieten. Nimeni nu se miră, nici nu se supără, căci toți înțeleg că pe acel om l-a prins „nevada” și că mâine va fi din nou un nevinovat muritor. Chiar dacă în anul în care m-am născut familia mea a plecat din Arequipa și niciodată de-atunci nu am mai locuit acolo, mereu m-am simțit din Arequipa și cred că glumele pe seama noastră auzite peste tot în Peru – se spune că am fi aroganți, antipatici și chiar nebuni – se datorează invidiei. Nu vorbim noi cea mai curată castiliană din toată țara? Nu avem noi această minune arhitectonică, Santa Catalina, o mănăstire unde, pe vremea când Peru era o colonie spaniolă, ajunseseră să trăiască cinci sute de femei? Nu am fost noi martorii celor mai cumplite cutremure și ai celor mai multe revoluții din istoria peruană?

Până la zece ani, am trăit în Bolivia, la Cochabamba, și din acel oraș, în care am fost inocent și fericit, mai mult decât ce am făcut sau decât oamenii pe care i-am cunoscut, îmi amintesc de cărțile citite: *Sandokan*, *Nostradamus*, *Cagliostro*, *Cei trei muschetari*, *Tom Sawyer*, *Sindbad Marinarul*. Cea mai mare parte a timpului mi-o ocupam cu poveștile cu piraiți, exploratori

și aventurieri, cu iubirile romantice și, de asemenea, cu versurile pe care mama le ascundea într-o noptieră (citeam acele versuri fără să înțeleg nimic, pentru simplul motiv că aveau atracția lucrului interzis). Cum nu suportam ca acele cărți fermecătoare să se termine, uneori le inventam capitole noi sau le schimbam finalul. Aceste continuări și adăugiri au fost primele lucruri pe care le-am scris, primele indicii ale vocației mele de povestitor.

Așa cum se întâmplă întotdeauna cu familiile de emigranți, viața printre străini ne-a accentuat patriotismul. Până la vârsta de zece ani am fost convins că norocul cel mai mare de pe lume e să fii peruan. Pe atunci, imaginea mea despre Peru ținea mai degrabă de incași și de conchistadori decât de adevăratul Peru. Pe acesta aveam să-l cunosc abia în 1946. Familia mea s-a mutat din Cochabamba la Piura, unde bunicul fusese numit prefect. În timpul călătoriei ne-am oprit la Arequipa. Îmi amintesc cât de emoționat eram când am ajuns în orașul meu natal și câte alinturi am primit din partea unchiului Eduardo, un judecător holtei și pios. Locuia cu servitoarea lui, Inocencia, ca un nobil spaniol de provincie, spilkuit, metodic, îmbătrânind printre mobile îmbătrânite, portrete vechi și obiecte învechite. Îmi mai aduc aminte ce voluptate m-a cuprins când am văzut marea pentru prima dată, în Camaná. Am țipat și nu m-am lăsat până când bunicii mei n-au oprit mașina ca să mă pot bălăci lângă acea plajă maiestuoasă și sălbatică. Botezul meu marin nu a fost chiar un succes, pentru că m-a mușcat un rac. Dar, chiar și așa, dragostea mea la prima vedere pentru coasta peruană a continuat. Acei trei mii de kilometri de pustietate rareori întreruptă de văi înguste, înălțate de-a lungul râurilor care coboară din Anzi și care sunt bătute de apele Pacificului, au detractorii lor. Apărătorii extremiști ai tradiției noastre indiene și denigratorii a tot ce ține de spiritul hispanic acuză coasta că ar fi înstrăinată și frivolă, susțin că e o mare nenorocire faptul că centrul vieții politice și economice peruane s-a mutat din munți pe coastă – din Cusco la Lima – și consideră mișcarea aceasta originea centralizării sufocante care a făcut din Peru un soi de păianjen: o țară cu un cap uriaș – capitala – și cu niște extremități rahitice. Lima și coasta au fost numite de un istoric „Anti-Peru”. Eu, care mă trag

din Arequipa, adică de la munte, ar trebui, în această polemică, să iau partea celor din Anzi împotriva celor din pustiu-rile marine. Și totuși, dacă aș fi pus să aleg între acest peisaj, Anzi și selva amazoniană – cele trei regiuni care împart longitudinal Peru –, probabil că aș alege nisipurile și valurile.

Coasta a fost marginea imperiului incaș, civilizație care a iradiat dinspre Cusco. Nu a fost singura cultură peruană prehispanică, dar a fost cea mai puternică. S-a extins în Peru, Bolivia, Ecuador și o parte din Chile, Columbia și Argentina. În scurta lor existență, puțin mai mult de un secol, incașii au cucerit zeci de sate, au construit drumuri, canale, fortărețe, cetăți și au stabilit un sistem administrativ care le-a permis să producă suficient încât fiecare cetățean peruan să aibă ce mânca, performanță pe care n-a mai reușit-o nici un alt regim. Dincolo de faptul că monumentele rămase de la ei, de pildă Machu Pichu sau Sacsayhuamán, continuă să mă uimească, mereu m-am gândit că tristețea peruană – trăsătură marcantă a caracterului nostru – a apărut, poate, odată cu imperiul incaș: o societate rigidă și birocratică, de oameni-furnici, în care un tăvălug atotputernic a anulat orice personalitate individuală.

Pentru ca popoarele cucerite de ei să le rămână supuse, incașii s-au folosit de viclenii rafinate, cum ar fi însușirea de zeități păgâne și primirea preoților vasali în rândul propriei aristocrații. Același a fost și scopul acelor *mitimaes*, sate întregi surghiunite, cu oameni strămutați din locul de baștină și obligați să trăiască într-un alt ținut, îndepărtat. Cele mai vechi poeme peruane ajunse până la noi sunt elegii despre acei oameni înstrăinați care își cântă patria pierdută. Cinci secole înainte de Marea Enciclopedie sovietică și de 1984 al lui George Orwell, incașii practicaseră manipularea trecutului pentru a-l adapta la necesitățile politice ale prezentului. Fiecare împărat incaș avea propria curte de *amautas*, înțelepți responsabili cu rectificarea istoriei pentru a demonstra că imperiul atingea apogeul odată cu împăratul care domnea atunci și căruia i se atribuiau toate cuceririle și realizările predecesorilor lui. Așa că e imposibil de reconstruit o istorie tergiversată atât de borgesian. Incașii au avut un elaborat sistem mnemotehnic de măsurare a cantităților – *quipus* –, dar nu știau să scrie și întotdeauna mi s-a părut trasă de păr teza conform căreia nu au

vrut să învețe fiindcă scrisul ar fi fost un pericol pentru tipul lor de organizare socială. Arta incașilor e austeră și rece, fără fantezia și îndemânarea din alte culturi preincașe, ca Nazca și Paracas, de unde vin mantiile din pene, de o delicatețe incredibilă, și țesăturile cu figuri enigmatice care și-au păstrat frumusețea și culoarea până în zilele noastre.

După tăvălugul incașilor, poporul peruan a trebuit să suporte și un altul: dominația spaniolă. Cuceritorii au adus în Peru limba și religia de care astăzi ne folosim noi, majoritatea peruanilor. Dar glorificarea fără nuanțe a dominației spaniole e la fel de periculoasă ca idealizarea incașilor. Pentru că dominația spaniolă, chiar dacă a făcut din Peru capul unui vicereat care a cuprins teritorii aflate astăzi în alte țări și din Lima o capitală unde străluceau o curte somptuoasă și o importantă viață academică și ceremonială, a adus cu ea obscurantismul religios, Inchiziția, o cenzură care a ajuns să interzică un gen literar – romanul – și persecutarea profanilor și a ereticilor, de fapt a oricărui om care îndrăznește să gândească. Colonia a însemnat exploatarea indienilor și a negrilor și stabilirea, pe criterii economice, a unor caste sociale care au supraviețuit, făcând din Peru o țară cu mari inegalități. Independența a fost un fenomen politic, care nu a schimbat mult această societate împărțită între o minoritate ce se bucură de privilegiile vieții moderne și o imensă masă de oameni care trăiesc în ignoranță și sărăcie. Fastul imperiului incaș, dominația spaniolă și Republica nu au reușit să mă facă să uit că toate regimurile politice sub care am trăit s-au dovedit incapabile să reducă la proporții tolerabile diferențele dintre peruani, și acest stigmat nu poate fi compensat prin monumente arhitectonice ori prin lupte mizerabile sau prin strălucirea curții regale.

Sigur că nimic din toate astea nu-mi trecea prin cap atunci când mă întorceam din Bolivia. Familia mea avea obiceiuri biblice: se mutau cu toții – unchi și mătuși, veri și verișoare – pe urma bunicilor, trunchiul familiei. Astfel am ajuns la Piura. În acest oraș înconjurat de nisipuri s-au consumat primele mele experiențe peruane. La școală, la Colegiul Salesiano, colegii râdeau de accentul meu „de la munte”, cum apăsam pe *rr* și pe *s*, și pentru că încă mai credeam că barza aduce copiii de la Paris. Ei au fost cei care mi-au explicat că lucrurile se petrec de fapt într-o manieră mai puțin „aeriană”.

Memoria mea e plină cu imagini din cei doi ani petrecuți acolo. Locuitorii din Piura sunt comunicativi, superficiali, glu-meți, calzi. În Piura din acele timpuri se bea o foarte bună *chicha* și se dansa cu grație *tondero*, dansul din regiune, iar relațiile dintre mețiși și albi nu erau atât de tensionate ca prin alte locuri: ireverența și spiritul petrecăreț al locuitorilor scurtau distanțele sociale. Îndrăgostiții le cântau fetelor serenade sub balcon, iar logodnicii care erau respinși își furau logodnica: o duceau să trăiască la o fermă câteva zile, pentru ca apoi – final fericit, familii împăcate – să facă nunta cu toată pompa, în catedrală. Răpirile erau anunțate și sărbătorite, ca revărsarea râului care, pentru câteva luni pe an, dădea viață fermelor de bumbac.

Marele sat care era Piura dădea pe dinafară de întâmplări ce aprindeau imaginația. Existau Mangachería, cu locuințe din chirpici și cele mai bune locuri de băut *chicha*, și Gallinacera, între râu și abator. Cele două cartiere se urau și uneori izbucneau lupte între locuitorii lor. Și mai era „Casa Verde”, lupanarul orașului, ridicat în plin deșert, de unde noaptea se șteau lumini, zgomote și siluete neliniștitoare. Acel loc, împotriva căruia tunau și fulgerau preoții de la Colegiul Salesiano, mă înspăimânta și mă fascina și petreceam ceasuri întregi vorbind despre el, dându-i târcoale și fantazând despre ceea ce se petrecea înăuntru. Acea precară baracă de lemn unde cânta o formație din Mangachería și unde locuitorii din Piura mergeau să mănânce, să asculte muzică, să vorbească de afaceri și să facă dragoste – perechile făceau dragoste în aer liber, la lumina stelelor, în nisipul cald – e una dintre cele mai sugestive amintiri din copilăria mea. Din această amintire a ieșit *Casa Verde*, un roman în care, prin intermediul schimbărilor provocate de apariția lupanarului în viața și imaginația locuitorilor din Piura și al isprăvilor și nenorocirilor unui grup de aventurieri din Amazonia, am încercat să unesc, într-o ficțiune, două regiuni peruane – deșertul și jungla – pe cât de îndepărtate, pe atât de diferite. Amintirilor din Piura le datorez și impulsul care m-a făcut să scriu câteva dintre povestirile din prima mea carte: *Los jefes (Șefii)*. Când această colecție de povestiri a apărut, unii critici au văzut în ea o radiografie a „machismului” latinoamerican. Nu știu dacă e adevărat, dar

știu că eu și peruanii de vârsta mea am crescut în mijlocul acelei violențe tandre – sau tandrețe violentă – pe care am încercat să o redau în primele mele povestiri.

Am cunoscut Lima când aproape că nu mai eram copil și e un oraș pe care l-am urât din prima clipă, pentru că acolo am fost destul de nefericit. Părinții mei se despărțiseră, apoi, după zece ani, s-au întors să trăiască iarăși împreună. Să locuiesc cu tatăl meu a însemnat să mă despart de bunici și unchi și să mă supun disciplinei unui bărbat foarte sever, care pentru mine era un necunoscut. Primele mele amintiri din Lima au legătură cu această experiență dificilă. Locuiam în Magdalena, un district tipic pentru clasa de mijloc. Sfârșiturile de săptămână mi le petreceam – atunci când luam note bune, acesta era premiul meu – cu niște unchi, în Miraflores, un cartier mai prosper, lângă mare. Acolo am cunoscut un grup de tineri și tinere de-o vârstă cu mine cu care am împărtășit riturile adolescenței. Asta însemna, pe atunci, să fii vecin: familia de alături, a cărei locuință era la colț și împreună cu care jucam fotbal, fumam pe ascuns, învățam să dansăm mambo și cuceream fete. În comparație cu generațiile care ne-au urmat, eram îngeri de-a dreptul. Tinerii din Lima de astăzi fac dragoste odată cu prima comuniune și fumează prima iarbă când încă au vocea în schimbare. Noi nici nu știam că există droguri. Escapadele noastre nu mergeau mai departe de a ne strecura să vedem filme interzise – calificate de cenzura clericală drept „neadecvate pentru domnișoare” – sau de a bea un „căpitan” – amestec letal de vermut și țuică de struguri – în magazinul de la colț, înainte de a intra la petrecerea de sâmbătă, unde niciodată nu se serveau băuturi alcoolice. Îmi amintesc de o discuție foarte serioasă cu băieții din cartier, aveam 14-15 ani, pentru a hotărî care era maniera legitimă de a-ți săruta prietena la matineul duminical. Ceea ce Giacomo Casanova numește, șovin, „stilul italian” – sau sărutul lingvistic – a fost unanim respins și considerat păcat de moarte.

Lima de atunci, de la sfârșitul anilor 1940, încă era un oraș mic, sigur, liniștit și artificial. Trăiam în cartiere izolate. Bogătașii, în Orrantia și San Isidro; cei din clasa de mijloc cu buget mai mare, în Miraflores, iar cei cu buget mai mic, în Magdalena, San Miguel, Barranco; săracii, în Victoria, Lince, Bajo el Punte,

El Porvenir. Noi, tinerii din clasele privilegiate, aproape că nu îi vedeam pe cei săraci și nici măcar nu ne dădeam seama de existența lor: ei erau acolo, în cartierele lor, pline de locuri periculoase și îndepărtate și unde, se pare, aveau loc crime. Un băiat din mediul meu, dacă nu ieșea din Lima, își putea petrece toată viața cu iluzia că trăiește într-o țară de vorbitori de limba spaniolă, albi și metiși, fără să aibă habar de cele două milioane de indieni – o treime din populație – vorbitori de quechua* și cu un mod de viață total diferit.

Am avut norocul să trec oarecum de această barieră. Acum îmi pare un noroc. Dar atunci, în 1950, a fost o adevărată dramă. Tatăl meu, descoperind că scriam poezii, s-a îngrijorat pentru viitorul meu – un poet e condamnat să moară de foame – și pentru „bărbăția” mea (credința că poeții sunt toți puțin homosexuali e încă larg răspândită în anumite pături sociale), așa că, pentru a mă feri de aceste pericole, s-a gândit că antidotul ideal era școala militară Leoncio Prado. Am petrecut doi ani în internatul acelei școli. Leoncio Prado era un microcosmos al societății peruane. Acolo intrau fii de bogătași, trimiși de părinții lor ca să se dea pe brazdă, băieți din clasele de mijloc care aspirau la o carieră militară și, de asemenea, tineri din clasele de jos, grație unor burse care le deschideau ușa celor din familiile mai sărace. Era una dintre puținele instituții din Peru unde conviețuiau copii bogați, săraci și din clasa de mijloc; albi, metiși, indieni, negri și chinezi; locuitori din capitală și din provincie. Izolarea și disciplina militară mi-au fost insuportabile, la fel ca atmosfera de brutalitate și amenințare continuă. Dar cred că în acei doi ani am învățat să cunosc adevărata societate peruană, acele contraste, tensiuni, prejudecăți, abuzuri și resentimente pe care un tânăr din cartierul Miraflores nici nu ajungea să le bănuiască. Școlii Leoncio Prado îi mai datorez ceva: mi-a dat experiența care a constituit materia primă pentru primul meu roman. *La ciudad y los perros (Orașul și câinii)* reconstituie, sub chipul ficțiunii, desigur, viața aceluia microcosmos peruan. Cartea a avut parte

* Limbă oficială în Peru și în Bolivia și cea mai răspândită dintre limbile vorbite de băștinașii din America de Sud. Astăzi, există în jur de 14 milioane de vorbitori de quechua. (N. tr.)

de o primire spectaculoasă. O mie de exemplare au fost arse ceremonios în curtea interioară a colegiului și mai mulți generali au atacat-o dur. Unul dintre ei a zis că a fost scrisă „de o minte degenerată“, iar altul, cu mai multă imaginație, a susținut că fusese plătită de Ecuador, fără nici o îndoială, pentru a știrbi onoarea armatei peruane. Cartea s-a bucurat de succes, dar nici până astăzi nu știu dacă pentru meritele ei intrinseci sau datorită scandalului.

În ultimii douăzeci de ani, milioane de peruani s-au strămutat de la munte și s-au instalat în Lima, în mahalalele eufemistic numite cartiere noi, învecinate cu vechile cartiere. Spre deosebire de noi, copiii din clasa de mijloc de astăzi descoperă realitatea peruană fie și doar deschizând fereastra acasă. Acum, săracii sunt peste tot, deghizați în vânzători ambulanți, vagabonzi, cerșetori, hoți. Cu cele cinci milioane și jumătate sau șase milioane de locuitori și cu problemele enorme – gunoiul, transportul intern, lipsa de locuințe, delincvența –, Lima a pierdut mult din farmecul de altădată, cum ar fi cartierul colonial și balcoanele lui cu persiane, liniștea și carnavalurile zgomotoase și abrutizante. Dar acum e cu adevărat capitala țării, pentru că acolo se află toate soiurile de peruani și toate problemele statului.

Se spune că ura se confundă cu iubirea, și probabil că așa e, altfel nu-mi explic cum de pe mine, care toată viața am spus vrute și nevrute despre Lima, mă emoționează în continuare multe lucruri din capitală. De exemplu negura, smogul care o acoperă din mai până în noiembrie și care l-a impresionat atât de mult pe Melville, când a trecut pe aici (a scris despre Lima în *Moby Dick* că e „orașul cel mai trist și mai straniu care se poate imagina“, căci „și-a pus vălul alb“ care „intensifică spaima“). Îmi place *garúa* lui, acea ploaică invizibilă pe care o simți ca pe niște picioare de păianjen pe față și care face ca totul să fie ușor umed, iar noi, locuitorii orașului, să ne simțim iarna ca niște amfibii. Îmi plac plajele ei cu apă rece și valuri înalte, ideale pentru surfing. Și-mi mai place vechiul său stadion, unde mă duc să fac galerie pentru cei de la Universitario de Deportes. Dar știu că acestea sunt slăbiciuni personale și că lucrurile cele mai minunate din țara mea nu se află în capitală, ci în interior, în deșert, în Anzi, în junglă.

Cuprins

Prefață	
<i>Lupta instintivă pentru libertate</i>	5
Capitolul 1	
CIUMA TOTALITARISMULUI	
Țara cu o mie de fețe	21
Scrisoare deschisă către generalul Juan Velasco Alvarado	37
Scrisoare către generalul Jorge Rafael Videla	40
Căderea lui Somoza	42
Către un Peru totalitar	46
Dictatura perfectă	50
Întoarcerea la primitivism?	56
Haiti – moartea	61
Să te joci cu focul	66
„Târfele triste“ ale lui Fidel	71
Înmormântarea unui tiran	76
Capitolul 2	
APOGEUL ȘI DECLINUL REVOLUȚIILOR	
Cronici cubaneze (I)	83
<i>Intelectualii sparg blocada</i>	83
Cronici cubaneze (II)	89
<i>De seara până în zori cu Fidel Castro</i>	89
Scrisoare către Fidel Castro	97
Scrisoare către Haydée Santamaría	100
Logica terorii	102
Nicaragua la răscruce	106
<i>Opoziția civică și contrarevoluționarii</i>	106
<i>Biserica Populară</i>	112
<i>Sandinistul liniștit</i>	116

Teroriștii cei buni	121
Cealaltă față a paradisului	126
Jos legea gravitației!	132
Apogeul groazei	137
Gata cu FARC!	142
Pentru istoria infamiei	146
Capitolul 3	
OBSTACOLE ÎN CALEA DEZVOLTĂRII:	
NAȚIONALISMUL, POPULISMUL, INDIGENISMUL, CORUPȚIA	
Jocul fără reguli	153
Elefantul și cultura	157
I	157
II	161
Torrijos: ultimul interviu	167
I	167
II	171
Vrem să fim săraci	176
„Afară cu nebunul!“	181
De ce? Cum?	186
Hispanicizii	191
Nostalgia mării	196
Bufonerie sângeroasă	201
Rase, cizme și naționalism	206
Capitolul 4	
ÎN APĂRAREA DEMOCRAȚIEI ȘI A LIBERALISMULUI	
De vorbă cu un vulpoi bătrân	213
Să câștigi bătălii, nu războiul	218
Libertate pentru cei liberi?	231
Între tizi	237
I	237
II	241
Scopul și mijloacele	246
Între libertate și frică	253
Liberalismul între cele două milenii	266
Confesiunile unui liberal	279
Plictisuri chiliene	289
Înăuntrul și în afara Americii Latine	293

Capitolul 5

BENEFICIILE IREALITĂȚII:

ARTA ȘI LITERATURA DIN AMERICA LATINĂ

<i>Paradiso</i> , de José Lezama Lima	305
<i>Cine este Lezama Lima</i>	305
<i>Paradiso: o summa poetică, o încercare imposibilă</i>	307
<i>O realitate senzorială și mitică, un altfel de exotism</i>	310
<i>Un veac de singurătate: Amadís în America</i>	314
<i>Un columbian rătăcitor</i>	314
<i>O imaginație îndrăzneată și adevărată</i>	318
<i>Ruta minunățiilor</i>	318
<i>Magie și simbolism latinoamericane</i>	320
Somptuoasa abundență	323
<i>Inspirația latinoamericană</i>	328
<i>Un latinoamerican între clasici</i>	332
<i>Arta ca plăcere</i>	335
Ficțiunile lui Borges	339
Trompeta din Deia	352
José Donoso sau viața ca literatură	366
Cabrera Infante	371
Bun venit lui Fernando Szyszlo	376
Să rezști pictând	386
Limbajul pasiunii	391
<i>Bibliografie</i>	397